

A TANÍTÁS NAGYSZERŰSÉGE

- II. A tanítás nagyszerűségének bemutatása az útmutatások iránti tisztelet felkeltése céljából
- A. Nagyszerű, mert lehetővé teszi annak megismerését, hogy valamennyi tanítás mentes az ellentmondástól
  - B. Nagyszerű, mert lehetővé teszi annak megértését, hogy valamennyi szentirat a gyakorlás útmutatója
  - C. Nagyszerű, mert lehetővé teszi, hogy könnyen rátaláljunk a Győzedelmes szándékára
  - D. Nagyszerű, mert lehetővé teszi a különösen hibás cselekedettől való akaratlan tartózkodást

Az elmagyarázásra kerülő tanítás alapszövege *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpás*. A Nagy Tekintély számos írásművet alkotott, közöttük *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpás* átfogó és meghatározó. Mivel a sūtra és a mantra járművek valamennyi fontos témakörét tanítja, feldolgozott kérdései széleskörűek; mivel a hangsúlyt a tudat fegyelmezésének szintjeire helyezi, könnyen átvihető a gyakorlatba; s mivel a két nagy alapító rendszerében különös jártasságra szert tett két guru⁴⁹ tanításaival ékesített, minden más rendszernél magasabb rendű. [12]

II. A tanítás nagyszerűségének bemutatása az útmutatások iránti tisztelet felkeltése céljából

A tanítás nagyszerűségét jelzi, ha a tanítvány alábbi négy képessége megnyilvánul:

1. Felismeri, hogy valamennyi tanítás mentes az ellentmondástól
2. Megérti, hogy valamennyi szentirat a gyakorlás útmutatója

3. Könnyen rátalál a Győzedelmes szándékára
4. Akaratlanul is tartózkodik a különösen hibás cselekedettől

A. Nagyszerű, mert lehetővé teszi annak megismerését, hogy valamennyi tanítás mentes az ellentmondástól

A tanításokra vonatkozóan Avalokitavrata A „Bölcsesség lámpása”-nak magyarázatában (*Prajñā-pradīpa-ṭīkā*) ez áll:⁵⁰

Ami a „tanításokat” illeti, a Bhagavan⁵¹ hibátlanul megtanította mindazt, amit alaposan meg kell ismerniük, meg kell semmisíteniük, ki kell nyilvánítaniuk és művelniük kell azoknak az istenségeknek és embereknek, akik a mennyei állapot [a maradék nélküli nirvāṇa] megvalósítására törekednek.

A Győzedelmes a tanításokat tehát kellőképp elmagyarázta. Itt [figyelemmel *A megvilágosodás ösvényének lámpására*] annak ismerete, hogy valamennyi tanítás mentes az ellentmondástól, egyben annak megértését jelenti, hogy a tanítások mindegyike ösvény, amelyen haladva egy személy buddhává válik. Közülük néhány az ösvény leglényegesebb része, néhány az ösvény valamely ága.

A bódhiszattvák célja a világ [összes élőlény] jólétének beteljesítése. Mivel a bódhiszattvák feladata, hogy mindhárom leszármazást [a *śrāvākákat*, a *pratyekabuddhákat* és a bódhiszattvákat] követő tanítványról gondoskodjanak, mind a három leszármazás ösvényében képezniük kell magukat. Ahogyan Nāgārjuna az *Értekezés a megvilágosodás szelleméről* című művében (*Bodhicitta-vivarāṇa*) mondja:⁵²

Mivel másokban a sajátjukéval egyező
Megbizonyosodott ismereteket idéznek elő,
A bölcsék folyvást, hiba nélkül
Ennek szentelik önmagukat.

Dharmakīrti A „Mérvadó megismerés összefoglalása”-nak magyarázatában (*Pramāṇa-vārttika-kārikā*) megállapítja:⁵³

Nehéz lenne elmagyarázni másoknak
Az önmagunkat akadályozó okok következményeit.

Ez azt jelenti, hogy amiről nem győződünk meg alaposan, azt másoknak sem tudjuk megtanítani.

Ajítanak *A tiszta ismeretek ékességében* tett megállapítása, miszerint „A lények segítői az ösvények ismerete által megvalósítják a világ jóságát...” arra utal, hogy a céljukat beteljesíteni kívánó bódhiszattvák módszere a Három jármű ösvényének ismerete.⁵⁴ Ugyanezt állítja a *Győzedelmesek Anyja* [*A bölcsesség tökéletessége sūtra tizennyolcezer versben*]:⁵⁵ [13]

A bóddhiszattváknak az összes ösvényt fel kell mutatniuk – a *śrāvā-káét* éppúgy, mint a *pratyekabuddháét* vagy egy buddháét –, és ismereniük kell minden ösvényt. Véghez kell vinniük az ösvények cselekedeteit és be kell teljesíteniük azokat.

Ezzel ellentétes értelmű az olyan állítás, hogy a mahāyāna gyakorlónak a hīnayāna szentiratok terén nem szükséges képeznie magát.

A mahāyānába lépéshez közös és nem közös ösvény vezet. Mivel a hīnayāna szentiratok közösek, hogyan lehetne eltekinteni tőlük? A mahāyāna követőinek gyakorolniuk kell a hīnayāna szentiratokban foglaltakat, azzal az apró kivétellel, hogy ne csupán a saját érdekükben törekedjenek szorgalmasan az örömteli békességre. Ez az oka annak, hogy a bóddhiszattvák hatalmas szentirat gyűjteményében a tanítások mind a Három járműre kiterjednek.

Továbbá, egy tökéletes buddha hibáinak nem csupán egy részét szüntette meg, jó tulajdonságainak sem csupán egy részét valósította meg, hanem a hibáinak minden fajtáját megszüntette, jó tulajdonságait pedig minden tekintetben megvalósította. A mahāyāna gyakorlóknak erre kell törekedniük. Mivel valamennyi hibájukat meg akarják szüntetni és valamennyi jó tulajdonságukat ki akarják fejleszteni, a mahāyāna ösvény az összes többi jármű hibák kiküszöböléséből és ismeretszerzésből fakadó jó tulajdonságát magába foglalja. A buddhaság elérésének ösvényébe ezért – a mahāyāna valamelyik ágazataként – valamennyi szentirat beletartozik. Sohasem mondta a Bölcs, hogy egyes hibákat vagy azok mindegyikét nem kell megszüntetni, ugyanígy egyes jó tulajdonságokat vagy azok mindegyikét nem szükséges megvalósítani, azaz nincs olyan, amit a mahāyāna gyakorlóknak ne kellene gyakorolniuk.

Kétely: A tökéletes mahāyāna járműbe lépéshez a hīnayāna szentiratok gyűjteményében magyarázott ösvényekre van szükség. A Vajrayānába lépés esetén viszont a Tökéletes jármű ösvényei nem lehetnek közösek a vadjrayāna ösvényekkel, mivel ezek az ösvények nem egyeztethetők össze egymással.⁵⁶ [14]

Válasz: Ez is értelmetlenség. A Tökéletes jármű ösvényének lényege, hogy magába foglalja a megvilágosodás szándékának *gondolatát* és a tökéletesség *gyakorlását*. Arra, hogy minden esetben ezekre kell támaszkodni, a *Betetőző vajra tantra (Vajra-śikhara)* figyelmeztet:⁵⁷

Még életed árán

Se mondj le a megvilágosodásra törekvő szándékról.

És:

A hat tökéletesség cselekedeteit

Soha ne hanyagold el.

Ehhez hasonló számos tantrikus szövegben található.

Ezek a szövegek továbbá leszögezik, hogy a legmagasabb jóga tantra maṇḍaláiba lépés minden alkalomkor a közös és a nem közös tantrikus fogadalmakat le kell tenni. Az előbbieket a bódhiszattva fogadalmak; azon ígéretek, hogy alávetitek magatokat a bódhiszattva képzésnek, így az erkölcsi fegyelem három fajtájának.⁵⁸ A Tökéletes járműnek tehát nincs más ösvénye, mint a megvilágosodás szándékának megerősítését követően az ígéreteiteknek megfelelő képzés, nevezetesen, hogy gyakoroljátok a bódhiszattva cselekedeteket.

Ezenfelül, a fenti kétely amiatt is értelmetlen, mert a tantrikus fogadalmótételkor megígéritek, hogy a tanítás minden lehetséges módját támogatjátok. Ahogyan a *Gyémánt Dāka tantra (Vajra-dāka)*, az *Egységes tantra (Saṃpuṭi)*, és a *Betetőző vajra tantra* Amitábha fogadalmában ezt kifejezésre juttatja:

Mind a három kiváló tanítást tartsd be:

A Három járművét, a külsőt és a titkosat.⁵⁹

Vannak, akik ellentmondást vélnek felfedezni a között, amit meg lehet és amit nem lehet megtenni, és arra a következtetésre jutnak, hogy ezek olyan ellentétei egymásnak, mint a forró és a jéghideg. Nyilvánvalóan ez a megítélés felületes. Eltekintve bizonyos részleteitől annak, ami megtehető és ami nem tehető meg, a szentiratok véleménye teljes mértékben megegyezik. A Három jármű vagy az Öt ösvény egy magasabb szintjére lépéshez például rendelkezni kell az alsóbb jármű vagy ösvény valamennyi jellemzőjével.

Ami a Tökéletes járművet illeti, *A nyolcezer soros bölcsesség tökéletessége verses összefoglalójában (Ratna-guṇa-saṅcaya-gāthā)* ez áll:⁶⁰

A múlt valamennyi győzedelmesének

– És azoknak, akik még nem érkeztek meg, és akik most itt vannak –

Az ösvénye a tökéletességek, semmi más. [15]

A buddhasághoz vezető ösvény útjelző tábláján ez áll: „a tökéletességek ösvénye”. Helytelen lenne tehát letérni róla, hiszen még a Vajrayānában is oly sokszor hangoztatják, hogy a tökéletességek ösvénye közös a sūtrában és a tantrában.

E közös ösvény összekapcsolása a Mantra jármű nem közös ösvényeivel – beavatásokkal, meghatalmazásokkal, fogadalmakkal, a két szinttel, valamint az ezekhez kapcsolódó gyakorlatokkal –, felgyorsítja a buddhaság felé haladást. Ezért nagy hibát követ el, aki letér a Tökéletes járművek közös ösvényeiről.

Ha mindezt nem tudatosítjátok, valahányszor úgy érzitek, hogy megértettetek egy elszigetelt tanítást, megfélekedtek más tanítások-

ról. Amikor látszólag érdeklődni kezdtek a magasabb szintű járművek iránt, elsőként a hīnayāna szentiratokba foglaltakat, majd pedig a Tökéletes járművet hagyjátok el. S még a Mantra járművön belül is elhagyjátok a három alsóbb és egyéb tantrákat. A tanítások elhagyása miatt hatalmas karmikus akadályt halmoztok fel, ami rendkívül súlyos következményekkel jár. Ebben az összefüggésben ez az akadály könnyen létrejön, ennél fogva nagy veszéllyel jár ha így tesztek. Mindennek eredetéről alább lesz szó.

Ezért bizalmatokat egy kiváló pártfogóba helyezve szilárdítsátok meg bizonyosságotokat, hogy a buddhává válásnak az összes szentirat oki tényezője. Aztán gyakoroljátok azt, aminek gyakorlására most képesek vagytok. Ne szolgáljon érvként saját alkalmatlanságotok annak elutasítására, amivel pillanatnyilag nem tudtok azonosulni, vagy amivel fel akartok hagyni. Gondolkodjatok inkább előrelátóan: „Amikor ezeket a tanításokat ténylegesen gyakorolni fogom, milyen dolgokat kell majd megtennem és milyen dolgoktól kell majd elhatárolódnom?” Munkálkodjatok egy ilyen gyakorlás okain, halmozzatok fel [érdem]gyűjteményeket, oszlassátok el az akadályokat és mondjatok könyörgő imákat. Hamarosan tudatotok ereje növekedésnek indul, s akkor majd olyan gyakorlatokat is el tudtok végezni, amelyekre korábban nem voltatok képesek.

A Drága Tanítómester [Drom-tön-pa] ezt mondta: „Gurum [Atīsa] tudja, hogy az összes tanítás miként rendeződik négyrétű ösvénybe.”⁶¹ Ezek a szavak igen nagy jelentőségűek.

Mivel *A megvilágosodáshoz vezető ösvény lámpásának* tanítványokat irányító útmutatásai a sūtra és a Mantra járművek valamennyi fontos kitételét egy személy buddhává válásának ösvényében egyesítik, ezek az útmutatások a tanítások ellentmondás mentességének nagyszerű bizonyítékaként szolgálnak. [16]

B. Nagyszerű, mert lehetővé teszi annak megértését, hogy valamennyi szentirat a gyakorlás útmutatója

Általánosságban mondva a megszabadulásra vágyakozók számára egyedül a Győzedelmes szentiratai biztosítják az összes átmeneti és végső jótétemény eléréséhez szükséges eszközt, mivel kizárólag a Buddha megtartandóról és elvetendőről szóló tanítása mentes valamennyi hibától. *A Fenséges folyamatosságban (Uttara-tantra)* ez áll:⁶²

Mivel nincs a Győzedelmesnél bölcsebb e világon,
Nincs más, ki mindentudásával pontosabban ismerne mindent [a világ összes jelenségét] és a végső valóságot.
Ne zavarod tehát össze a Bölcs által kinyilatkoztatott sūtrák gyűjteményét,
A Bölcs rendszerének tönkretételével a szent tanításnak ártasz.

A Győzedelmes szavai, a becses sūtra és tantra gyűjtemények tehát páratlan tanítások. Mindazonáltal, mivel e kései időben a tanítványok hiteles magyarázatok és kiváló lények személyes útmutatásai nélkül nem tudnak a szavak mélyére hatolni és felfedni azok valódi szándékát, a nagy alapítók a szándékolt jelentés feltárására tanulmányokat és személyes útmutatásokat készítettek.

Az igazi személyes útmutatásnak a hagyományőrző szövegekről megbizonyosodott ismereteket kell közvetítenie. Nem ér semmit az olyan személyes útmutatás megtanulása, amely a Buddha szavainak jelentéséről és e szavak szándékát felfedő kiváló magyarázatokról nem megbizonyosodott ismereteket ad át, vagy olyan ösvényt tanít, amely ezekkel nem áll összhangban.

Vannak, akik arra a következtetésre jutnak, hogy a hagyományőrző szövegek csupán értelmező tanításoknak tekinthetők, mivel nem foglalkoznak a gyakorlás legfontosabb kérdéseivel. Úgy vélik a gyakorlás lényegét az alapvető jelentéseket feltáró önálló, személyes útmutatások tanítják. Elképzelésük szerint a kiváló tanításnak két fajtája van: az egyik magyarázattal szolgál, a másik gyakorlásra való. Tudnotok kell, hogy ez a szemlélet eleve kizárja a tökéletes sūtrák és tantrák, valamint ezek szándékolt jelentését megvilágító hibátlan értekezések iránti feltétlen tisztelet kifejlését. [17] Azt is tudnotok kell, hogy a tanítás elhagyására ösztönző karmikus akadályt halmoztok fel, ha a hagyományőrző szövegeket lekicsinylitek, mondván: „Ezek csupán a felszínes ismereteket gyarapítják, és mások helytelen nézeteinek eloszlátására szolgálnak, a valóban mély jelentést azonban nem tanítják.”

A megszabadulásra vágyakozók számára a magasrendű hiteles útmutatások hordozói tehát a hagyományőrző szövegek. Korlátozott értelmi képességeitek, stb. miatt, azonban pusztán rájuk hagyatkozva nem ismeritek fel a szövegekben rejlő magasrendű útmutatásokat. Ezért személyre szóló magyarázatokat keressetek, ilyesfajta gondolattal: „Egy kiváló lény személyes útmutatásaira támaszkodva e szövegekről megbizonyosodott ismereteket szerezhetek.” Véletlenül se gondoljátok, hogy „ezek a szövegek nélkülözik a lényegét; csupán a felszínes ismereteket gyarapítják, és mások helytelen nézeteinek eloszlátására szolgálnak; valójában a személyes útmutatások a magasrendűek, mivel ezek tárják fel a tanítások mély értelmét.”

A nagy jögi, Csáng-cshup-rin-cshen (Byang-chub-rin-chen) mondta:

Ami az útmutatásokat illeti, a tökéletes ismeret nem azt jelenti, hogy csupán egyetlen maroknyi tényre teszel szert, hanem annak

megértését, hogy valamennyi szentirat útmutatásul szolgál a gyakorláshoz.

A Nagy Tekintély tanítványa, Gom-pa-rin-cshen-lá-ma (sGom-pa-rin-chen-bla-ma) kijelentette: miután Atīsa útmutatásai alapján egyetlen meditálással „porrá zúzta” teste, beszéde és tudata hibás cselekedeteit, megértette, hogy minden szöveg gyakorlásra alkalmas útmutatás. A megértés ugyanilyen szintjére jussatok el.

A Drága Tanítómester [Drom-tön-pa] szerint helytelen, ha számos tanítás meghallgatását követően úgy érzitek, hogy másutt kell keresétek a tanítás gyakorlásának módját. Vannak, akik hosszú időn át a tanítások sokaságát hallgatják, de fogalmuk sincs arról, hogy ezeket miként gyakorolják. Amikor feltámad bennük a gyakorlás iránti vágy, máshol keresgélnek. Hibájuk az, hogy nem értik, amit az imént elmagyaráztam.

A tanításokról Vasubandhu *Az ismeretek tárházában (Abhidharma-kośa)* beszél:⁶³

A Tanítómester [a Buddha] kiváló tanítása kétrétű:

Azok a tanítások, amelyek lényege, hogy szentiratok, és azok, amelyek lényege, hogy felismerések.

Eszerint csupán kétféle tanítás van: szentiratba foglalt és felismert. A szentiratokba foglalt tanítások kifejtik, hogy mit kell kezdeni ezekkel a tanításokkal, azaz utalnak a gyakorlás műveleteire; a tanítások felismerése pedig ezeknek a meghatározott műveleteknek a gyakorlását jelenti. [18] Az egyik tehát az ok, a másik a következmény. Olyan ez, mintha megmutatnád egy lónak a versenypályát még a verseny előtt. Miután megmutattad, indulhat a verseny. Nevetséges lenne megmutatni a lónak a versenypályát és utána egy másikon indítani a versenyt. Hasonlóképpen, mi értelme tanulással és elmélkedéssel megszabni az irányt és aztán egészen mást gyakorolni? Ebben a szellemenben mondja Kamalaśīla *A meditálás fokozatai (Bhāvanā-krama)* harmadik részében:⁶⁴

Továbbá, a meditálásból fakadó bölcsességeddel pontosan azon meditálsz, amit a tanulásból és az elmélkedésből származó bölcsesség révén megismertél. Másan nem tudsz meditálni. Ez hasonló ahhoz, hogy bemutatsz egy lovat a versenypályán, aztán ott versenyzel vele.

Ezek az útmutatások tehát hiánytalanul magukba foglalják a szentiratokból és azok magyarázataiból fakadó ösvény valamennyi lényeges kérdését, a tanítóba vetett bizalomtól a nyugalomig és az

éleslátásig, és végigvezetnek a gyakorlás lényegre tömörített fokozatain, mely fokozatokon rögzítő meditálást végeztek amikor rögzítő meditálásra van szükség, és mélyreható bölcsességgel analizáltak, amikor analitikus meditálásra van szükség.

E szerint cselekedve megértitek, hogy valamennyi szentirat a gyakorlás útmutatója. Máskülönbén egész életeteket a mélyreható bölcsesség alkalmazása nélkül töltitek, és az ösvénynek csupán egy részét, és nem a teljes egészét gyakoroljátok. Ennél fogva nem értitek meg, hogy a hagyományőrző szövegek a gyakorlás útmutatói, és úgy tekintitek őket, mint felszínes ismereteitek pusztá gyarapítóit vagy mások helytelen nézeteinek eloszlatoit, ezért felhagytok velük. Nyilvánvaló, hogy a hagyományőrző szövegek által magyarázott témakörök döntően olyanok, amelyeket mélyreható bölcsességgel kell megvizsgálni. Ha gyakorlásotok során figyelmen kívül hagyjátok őket, hogyan érthetitek meg, hogy ezek a legmagasabb rendű útmutatások? Ha pedig nem ezek a legmagasabb rendű útmutatások, hogyan találhattok olyan mesterre, akinek az útmutatásai felülmúlják ezeket?

Ezért, amint világossá válik számotokra, hogy a mélyértelmű és széleskörű szentirat gyűjtemények a magyarázataikkal együtt a gyakorlás útmutatói, gyorsan felismeritek, hogy a mélyértelmű, hagyományőrző tantrikus szövegek a magyarázataikkal együtt szintén a gyakorlás útmutatói. [19] Ily módon megbizonyosodtok afelől, hogy ezek a legmagasabb rendű útmutatások és tökéletesen felülkerekedtek azon a hibás nézeten, hogy a tantrák valójában nem szolgálnak útmutatással a gyakorlás számára, ezért mellőzhető tanítások.

C. Nagyszerű, mert lehetővé teszi, hogy könnyen rátaláljunk a Győzelmes szándékára

A hagyományőrző szövegek – a szentiratok és azok magyarázatai – a legmagasabb rendű útmutatások. Az alapos képzést nélkülöző kezdők azonban hasztalan érdeklődnek irántuk, nem ismerik fel szándékolt jelentésüket, ha nem támaszkodnak egy kiváló lény személyes útmutatásaira. Ahhoz, hogy erre a jelentésre maguktól ráébredjenek, rendkívül hosszú időre és rendkívül komoly erőfeszítésre lenne szükségük. Ha viszont egy guru személyes útmutatásaiban részesülnek, a szándékolt jelentést könnyen felismerik.

A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpás útmutatásai könnyen hozzásegítenek a Buddha szavairól és az értekezések lényegéről megbizonyosodott ismeretekhez. Az elkövetkező fejezetekben részletesen elmagyarázom, hogy ez miként is történik.

D. Nagyszerű, mert lehetővé teszi a különösen hibás cselekedettől való akaratlan tartózkodást

A *Lotus sūtra* (*Sad-dharma-puṇḍarika-sūtra*)⁶⁵ és *Az igazat beszélő fejezet* (*Satyaka-parivarta*)⁶⁶ kifejti, hogy a Buddha valamennyi szava közvetlen és közvetett módon a buddhává válás módszereit tanítja. Vannak, akik félreértéseik miatt azt hangoztatják, hogy bizonyos tanítások a buddhává válás módszerei, bizonyos tanítások a buddhává válás akadályai. A Buddha szavait ezért jóra és rosszra, ésszerűre és ésszerűtlenre, nagy és kis járműre választják szét. Végző soron azt gondolják, hogy bizonyos tanítások elvethetők, mivel szerintük „egy bódhiszattvának képeznie kell magát ebben, arra a képzésre pedig nincs szüksége.” Ők ezért elhagyják a tanításokat.

A *Minden szál egybegyűjtése sūtrában* (*Sarva-voidalya-saṃgraha-sūtra*) ez áll:⁶⁷

Mañjuśri, a kiváló tanítás elhagyásának karmikus akadályá szövevényes. Mañjuśri, bárki, aki különbséget tesz a Tathāgata⁶⁸ kinyilatkoztatott szavaiban, hogy néhányuk jó, néhányuk rossz, elhagyja a tanítást. Elhagyja a tanítást azért, hogy felhagyott vele, hogy kifogásolja a Tathāgatát és kellemetlent állít a közösségről. [20]

Ha azt mondod: „Ez ésszerű, ez ésszerűtlen”, elhagyod a tanítást. Ha azt mondod: „Ez a bódhiszattvának lett kinyilatkoztatva, ez a *śrāvakáknak* lett kinyilatkoztatva”, elhagyod a tanítást. Ha azt mondod: „Ez a *pratyekabuddháknak* lett kinyilatkoztatva”, elhagyod a tanítást. Ha azt mondod: „Ez nem a bódhiszattvák képzése”, elhagyod a tanítást.

Az elhagyott tanításból fakadó hiba rendkívül nagy. *Az összpontosítások királya sūtra* (*Samādhi-rāja-sūtra*) így beszél:⁶⁹

Aki a sūtrák gyűjteményét elhagyja, annak hibás cselekedete jóval hatalmasabb, mint azé, aki itt, Jambudvīpában, valamennyi *stūpa*⁷⁰ megsemmisülését okozza. Aki a sūtrák gyűjteményét elhagyja, annak hibás cselekedete jóval hatalmasabb, mint azé, aki annyi arhatot öl meg, mint ahány homokszemcse található a Gangeszben.

Általánosságban mondva, a tanítás elhagyásának számos módja lehet, azonban az imént jelzett a legrosszabb, ezért különösen vigyázatok, nehogy elkövessétek. Továbbá, ha az elhagyást a fent említett első két nagyszerűségben megbizonyosodva legyőzitek, akaratlanul is tartózkodni fogtok a hibás cselekedetektől. Ilyen ismereteket keressetek *Az igazat beszélő fejezet* és a *Lotus sūtra* buzgó olvasásával. A *Minden szál egybegyűjtése sūtrában* a tanítás elhagyásának más módjait is megtaláljátok.

JEGYZETEK

49. A két tanítómester: gSer-gling-pa, aki Asaṅga rendszerében volt jártos, és a fiatalabb Vidyākōkila (Rig-pa'i-khu-byung-chung-ba), más néven Avadhūtipa, aki Nāgārjuna rendszerének volt tudós ismerője (*mChan*: 34.2-3; A-kya: 106.5-6.)

50. *Prajñā-pradīpa-ṭīkā*, P5259: 275.3.7-8.

51. Egy buddha jelzője. Jelentése: „aki legyőzte (*bhagna*) a négy démont”, vagy „aki rendelkezik (*vat*) a hat jóssággal (*bhaga*): a szépséggel, hírnévvel, erővel, dicsőséggel, bölcsességgel és örömteli kitartással.”

52. *Bodhicitta-vivaraṇa*: 38, Rab-zhi-chos-kyi-bshes-gnyen (Rab-shi-cshö-gyi-sé-nyen) és mások fordítását (P5470: 273.3.4-5) követve. Lindtner (1982: 196-197) olvasatában *rang la de bzhin gzhan dag la/ nges pa bskyed par bya ba'i phyir*, a *nges* viszont Smṛtījñānakīrti *Bodhicitta-vivaraṇa-ṭīkājān* (Az „Értekezés a megvilágosodás szelleméről” magyarázata) alapul (P2694: 140.2.3), ahol ez áll: *de bas na rang gi nges pa gzhan rnam la nges pa bskyed pa'i don du ni...* A vers a fejezet középső részéből származik, amikor Nāgārjuna Vijñānavādát cáfolja. Ebben az összefüggésben azonban a jelentése nem világos.

53. *Pramāṇa-vārttika-kārikā*, Shastri 1968: P5709: 85.5.1-2.

54. AA: 1.1; P5184: 3.1.1-2. Az „ösvények” alatt a *śrāvakák*, a *pratyekabuddhák* és a bódhiszattvák ösvényeit értjük.

55. *Ārya-aṣṭādaśasāhasrikā-prajñāpāramitā-nāma-mahāyāna-sūtra*, P732: 129.3.4-6. Az egyes szavak némileg különböznek a Congkhapa által idézettektől, jelentésük azonban megegyezik.

56. A közös gyakorlatok között számon tartott néhány tiltott cselekedet, például az élet kioltása, a valótlan állítása, a helytelen szexuális cselekedet, a sörivás, stb., a tantrikus székében előírás, és ez ellentmondásnak tűnhet.

57. *Vajra-sīkhara-mahā-guḥya-yoga-tantra*, P113: 7.2.7; 26.3.8-26.4.1; 31.2.5.

58. Ba-so-chos-kyi-rgyal-mtshan (*mChan*: 38.6) szerint a háromféle erkölcs: (1) óvakodás a helytelen cselekedetektől (*nyes spyod sdom pa*); (2) erényes képességek gyűjtése (*dge ba chos bsdus*), és (3) az élőlények jóllétének beteljesítése (*sems can don byed*).

59. Tantrikus fogadalomtételkor tizenkilenc kötelezettséget (*samaya, dam tshig*) kell vállalni, közülük az egyik Amitābha fogadalma. Az idézet megtalálható a *Śrī-vajra-dāka-nāma-mahā-tantra-rājān* (P18: 107.3.7): *phyi nang gsang ba'i theg pa gsum/ dam chos yang dag gsung bar bgyi*; a *Samputi-nāma-māha-tantrān* (P26: 255.2.8-255.3.1): *phyi dang gsang ba theg pa gsum/ dam pa'i chos kyang so sor gsung*; és a *Vajra-sīkharān* (P113: 19.2.8): *phyi nang gsang ba'i theg pa gsum/ dam pa'i chos ni gzung bar bgyi*. A *Vajra-sīkhara* és a *Vajra-dāka* fogalmaz a leginkább lényegre törően, mondván „a Három jármű: a külső, a belső és a titkos” tanításokat be kell tartani. Congkhapa idézete a *Samputi* változathoz áll a legközelebb, mindamelllett ezt a *rTsa ltung rnam bshad* (*Gyökérmegszegések a tantrában*): 3b2 művéből vette át. Ba-so-chos-kyi-rgyal-mtshan szerint (*mChan*: 39.2) a „külső” a cselekvés- és a véghezvitel tantrákra, a „titkos” a jóga- és a legmagasabb jóga tantrára vonatkozik, a „Három jármű” pedig e kettőt és a Tökéletes járművet jelenti.

60. *Ārya-prajñāpāramitā-ratna-guṇa-saṅcaya-gāthā*, Conze 1973: 22.3; P735: 192.2.5.

61. A *kya-yongs-'dzin* (A-kya: 107.4-108.6) a „négy”-et többféleképpen is magyarázza; többek között ilyen lehet a három képzés együtt a tantrikus ösvényekkel. Ezután a négyoldalúság analógiájaként a kockát említi, melyet teljesként érzékelünk, bármely nézőpontból is szemléljük. Ennek megfelelően nem számít, hogy a megvilágosodáshoz vezető ösvény fokozatainak mely aspektusát gyakoroljuk, mivel az úgyszólván magába foglalja a teljes tanítást.
62. *Mahāyānottara-tantra-śāstra*, Johnston 1950 (RGV): 5.20; P5525: 31.5.2-3. A tibeti hagyomány Maitreyát tekinti e munka szerzőjének, a kínai hagyomány szerint viszont a szerző Śāramati. Ld. erről Takasaki 1966: 6-9 és Ruegg 1969: 32-55.
63. *Abhidharma-kośa-kārikā*, Shastri 1972 (AK): 8.39; P5590: 127.1.8.
64. *Bhāvanā-krama*, P5312: 40.1.2-3.
65. *Sad-dharma-puṇḍarika-nāma-mahāyāna-sūtra*, Vaidya 1960a (SP): 2.54; P781: 10.1.5-15.4.5.
66. A *Satyaka-parivarta* az *Ārya-bodhisattva-gocaropāya-viśaya-vikurvāṇa-nirdeśa-nāma-mahāyāna-sūtra* negyedik fejezete.
67. *Ārya-sarva-vaidalya-saṃgraha-nāma-mahāyāna-sūtra*, P893: 124.5.4-7. A Congkhapa által idézett első sor valószínűleg nem a *sūtra* tibeti változata, hanem Śāntdeva *Śikṣā-samuccaya* (A gyakorlatok összefoglalása) művéből idézett skt. változat; Vaidya 1960b: 56. E helyen és másutt Congkhapa ebből a szövegből, és nem az eredeti *sūtrákból* idéz.
68. A *Tathāgata* egy buddha jelzője. Jelentése: „Aki elérte a megvilágosodást (*gata/āgata*), ugyanúgy (*tathā*), ahogyan a megelőző buddhák”.
69. *Sarva-dharma-svabhāva-samatā-vipaṅcita-samādhi-rāja-sūtra*, Vaidya 1961 (SR): 18.31-32; P795: 300.3.7-8.
70. A *stūpa* egy buddha megvilágosodásának emlékhelye, megvilágosodott tudatának jelképe. Szolgál még ereklyetartóként, gyakran tiszteletre méltó vallási személyek földi maradványait őrizi, emellett családok is használják hozzátartozóik elhunytakor.

